

A gyógyszerészképzés a változás éveiben I. rész*

Dr. Takács Mihály

Európa ezen részében a szaktudományok fejlődésére a rendszerváltozással összefüggő átalakulások hatásai szuperponálódnak. A földrész gyógyszerészképzése sem éli azonban a nyugodt változatlanosság éveit: az Európai Közösség integrációs törekvései reformokat indukáltak a Közösség országaiban is. A gyógyszerészképzés vonatkozásában mindhárom fajta változásra oda kell figyelni.

Az előadás¹ áttekintette, hogyan alakult a magyar képzés reformja a közelmúltbeli tervektől a jelen valóságáig, miként jelentkezik a gyógyszerészképzésben a honi gyógyszerészet szerkezetét érintő változások. Adatokkal szemléltetjük a tendenciák érvényesülését, összevetve Szegedről Londonig hét egyetem gyógyszerész-kurriculumának főbb jellemzőit.

Felvázoljuk közelebbről a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Gyógyszerésztudományi Karán a rendszerváltás óta eltelt hároméves periódusban megvalósult képzésfejlesztési eredményeket. A kis lépések mellett – távolabbra tekintve – a nagyobb, a szerkezetet érintő reformok kérdését is felvetjük. Az áttekintés regisztrálja a posztgraduális képzés néhány jelentős eredményét is a változások időszakában.

A jelen I. rész még nem szerepelt a Kongresszusra elképzelt anyagban, de időközben megszületett a régóta vajdó Törvény a felsőoktatásról. A Törvénynek az orvosegyetemeket érintő „újdonságai” nem lehetett kihagyni az előadásból.

Előadása bevezetőjében a szerző köszönetét fejezte ki a felkérésért az MGYT Ifjúsági Szervezetének azért, hogy a témáról a Kongresszuson előadhat. Öröndetes, hogy a képzéssel foglalkozó kérdések már egyre gyakrabban kapnak nyilvánosságot a szakajtóban, jó lenne azonban, ha a felelős tisztségviselők mellett a gyógyszerészek szélesebb nyilvánossága is bekapcsolódna a változás korát élő oktatás formálásába. A tapasztalat azt mutatta, hogy az ifjúság, a Hallgatói Önkormányzat (HÖK) tagjai javaslataikkal, lendületükkel sokat segítik a Bizottság (dr. Takács Mihály dékánhelyettes, a Semmelweis OTE Gyógyszerésztudományi Kar Tantervi és Oktatásfejlesztési Bizottságának elnöke – a szerk.) munkáját.

A kongresszusi előadásra felkérés elfogadása után nem sokkal jelent meg a lap februári számában Stájer Géza kiváló elemző áttekintése A magyar gyógyszerészet perspektívái címmel [1]. Saját előadásom a témát az adatok oldaláról közelíti meg. Az adatokat négy ország hét egyetemének gyógyszerész-oktatását tanulmányozva állítottam össze – mintegy háttérinformációul is Stájer professzor gondolatébresztő fejtegetéseihez.

A címbeli változások etéren is beigazolódván, a nyáron új helyzet állt elő a felsőoktatásban azáltal, hogy július 13-án az Országgyűlés elfogadta az 1993. évi LXXX. törvényt a felsőoktatásról. A friss eseményre reagálásul az előadás első részében röviden körüljáró a Törvény néhány lényeges paragrafusát.

I. A felsőoktatási törvényről

A Törvény célja – az igen rövid preambulumból önkényesen tovább tömörítve – a magyar felsőoktatást az európai egyetemek közösségébe integrálni. A Törvény 1993. szeptember 1-én lépett hatályba.

Kerettörvény. A Törvény kerettörvény jellegű, a részletes szabályozást a felsőoktatási intézmények – autonómiájuk alapján – maguk dolgozzák ki.

Főhatóság-változás. A 10.§ értelmében a felsőoktatási intézmények költségvetését ezután egységesen a Művelődési és Köznevelési Minisztérium (MKM) keretében határozzák meg. Ez a változás – az agrárfelsőoktatási intézmények mellett – minket, egészségügyi felsőoktatási intézményeket érint lényegesen. A Népjóléti Minisztériumtól elkerülés számos gondját egy viszonylag hosszú átmeneti időszak biztosítása enyhíti: a 125.§ szerint maga a költségvetési támogatás átirányítása csak 1995. január 1-én lép majd életbe. A főhatóságváltással járó szervezeti nehézségek az orvosegyetemek vonatkozásában enyhébbnek ígérkeznek – hangzott el Kubovics Imre professzor, az MKM helyettes államtitkára minapi tájékoztatóján – mivel a Népjóléti Minisztérium II., Egyetemi Főosztálya: dr. Fedina László főosztályvezető és 8–10 munkatársa, szeptember közepén áttelepült a MKM-ba. (Nem térek itt ki az orvosegyetemi klinikák, mint betegellátó intézmények átállásból eredő gondjaira).

Egyetemek együttműködése. A Törvény 11.§-a megengedi – bár nem szorgalmazza – felsőoktatási intézmények (a továbbiakban, rövidség kedvéért, bár szűkített értelemben, csak egyetemeknek nevezem) egymással, kutatóintézetekkel stb. való együttműködését ill. egyetemi társulások létrehozását (12.§). Ez lépés azon a hosszúnak ígérkező úton, mely elvezet/visszavezet az Európában meg sem

*Dr. Végh Antal professzor úrnak 90. születésnapjára tisztelettel ajánlva.

¹A Congressus Pharmaceuticus Hungaricus IX. Ifjúsági Szekciójában 1993. szeptember 20.-án tartott előadás kibővített anyaga

szűnt nagy polidiszciplináris egyetemek (universitas) felé, mint amilyen – megszüntetéséig – pl. a Pázmány Péter Tudományegyetem is volt. Az egyetemek együttműködésére törekvés hajtóereje (az oktatás és a kutatás szakmai elmélyítése és ökonomiája ismert tényezői mellett) manapság az a tény, hogy külföldi nagy fejlesztési programokba (TEMPUS, PHARE, ERASMUS, egyéb világbanki stb.) való bekapcsolódás általában akkor kecsegtet a siker reményével, ha az intézmény egyetemi szövetség tagjaként pályázik. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem 1993. óta az Eötvös Loránd Tudományegyetemmel lépett szövetségre. Ezen szövetség szilárd alapja és fő deklarált tartalma éppen a gyógyszerészképzés, amelyben soha sem szűnt meg a két egyetem együttműködése.

Habilitáció. A Törvény 25.§-a szerint: a habilitáció az oktatói és az előadói képesség (a habilitás) egyetemi megítélése. A habilitáció az egyetemi tanári kinevezés egyik fő feltétele [másik fő feltétele, hogy doktori (PhD) fokozattal rendelkezzen]. Magát a habilitációs eljárást persze az egyetemek saját szabályzatban írják majd elő. Lefolytatását az egyetemek habilitációs bizottságai irányítják majd. Az egyéb követelményeket teljesített pályázó a bizottság (és hallgatók) előtt nyilvános előadásban (esetleg idegen nyelven is) kell majd bizonyítsa előadóképességét. A habilitáció lényeges új momentum lesz a magyar felsőoktatásban, ahol mindezeidig hiányzott az egyetemi oktatók oktatói-előadói teljesítményének megmérése. Az egyetemi tanári kinevezés sine qua non-ja pl. a nagydoktori fokozat megszerzése, s nem a kiváló oktatói tevékenység volt. A tudományos munka ilyen túlhangsúlyozása éppolyan hamis, mintha az oktatói teljesítmény kizárólagosságát állítanánk az egyetemi tanári kinevezés kritériumaként. A Törvény helyreállítani látszik a helyes egyensúlyt a felsőoktatási intézmény követelményrendszerében.

Doktori (PhD) fokozat. A törvény egyféle doktori fokozatot (egyetemi doktori fokozatot) ismer, ez a PhD fokozat (Angolul: Doctor of Philosophy). Elismeri ezenkívül a négy doktori címet: dr.med., dr.dent., dr.vet. és dr.iur., mint az egyetemi végzettséget igazoló címet az illető szakmákban (91.–94.§-ok ill. 98.§). A doktori (PhD) képzés szabályait az egyetem saját doktori szabályzatban írja elő, szervezésére és lebonyolítására doktori tanácsot hoz létre. Lényeges új vonás, hogy doktori képzés és fokozatadás olyan tudományterületeken és témákban lehetséges csak, amelyekre az egyetem előzetesen *akkreditációt* nyert. Az akkreditációval az Országos Akkreditációs Bizottság az egyetemnek a benyújtott tématerületen doktori képzésre való alkalmasságát ismeri el. A PhD képzés a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen, így annak Gyógyszerész tudományi Karán ez év

október 1-jével indul meg, erre a II. részben még visszatérünk.

Sajnos a Törvény az említettekén kívül más doktori fokozatot ill. címet nem ismer (el), így a gyógyszerészdoktorit sem, bár egy ilyen irányú képzést kifejezetten nem tilt. Jelenleg bizonytalan, hogy a dr. pharm. képzés folytatható-e. A PhD képzés törvényszabta kereteiben – úgy tűnik – nem lesz biztosítható a két kar által eddig évente kibocsátott mintegy 30 fős doktori létszám.

Akkreditáció. Az előző pontban a doktori képzés színvonalának biztosítására, megítélésére ill. az ilyen tevékenység folytatására való alkalmasság megítélésére szolgál az Országos Akkreditációs Bizottság. Pozitív döntése felhatalmazza az egyetemet az adott tudományterületen doktorképzésre. Egyetemi kar létesítését is az Akkreditációs Bizottság véleményezi (48.§). Végül soron a felsőoktatási intézmények működése is akkreditációhoz kötött lesz: a Törvény szerint (122.§) öt éves perióduson belül (1998. június 30-ig) az ország összes felsőoktatási intézményének akkreditálási folyamaton kell átesnie. Az akkreditáció az egyetemi munka minőségének, színvonalának biztosítására szolgáló intézmény. Tulajdonképpen egyfajta *felsőoktatási GMP*-nek tekinthető – hogy a gyógyszergyártási minőségbiztosításból kölcsönözzünk hasonlatot.

Tandj. A sajtó nyilvánossága révén közismert, hogy a Törvény ezen rendelkezése (31.§) a finanszírozási feltételek kialakulatlansága miatt egy éves halasztással majd csak 1994. szeptember 1-én lép hatályba (125.§).

A fentiekből kiviláglik, hogy nagy munka vár a következőkben az egyetemekre és a karokra, hogy a felsőoktatási törvény keretei között megalkossák saját szabályzataikat ill. meglévő szabályzataikat összhangba hozzák a törvényi tételeivel.

A felsőoktatási törvény „újdonságaiból” is látszik, hogy a felsőoktatásban a változás éveit éljük. Ez – áttételesen – kihát a gyógyszerészképzésre. A következő, II. rész már kifejezetten a gyógyszerészképzésre koncentrál.

IRODALOM

1. Stájer, G.: A magyar gyógyszerészképzés perspektívái Gyógyszerészet 37. 69 (1993)

M. Takács: *Education of pharmacists in the years of social changes. First part.*

(Semmelweis Orvostudományi Egyetem, Gyógyszerész Kémiai Intézet, Budapest, Högyes E u 9. – 1092)